

URAREN KONKISTA

MEATZARITZAKO MULTINAZIONALEN KONTRAKO BORROKA ARGENTINAKO ANDEETAN

Ura baliabide preziatua bada, are gehiago da Hego Amerikako txokorik lehorrenetan dagoen Argentinako Mendoza eskualdean. 2019an herritarren errebolta batek lortu zuen meatzaritzako multinazionalak hango ur apurrak zianuroz ez kutsatzeko lege bat aurrera ateratzea. Baina estraktibisten atzaparrak ez daude urrun, eta eskarmentua eman aldera, mugimendu haren protagonistetako bat auziperaturik dago: Nora Moyano, Ur Garbiaren Aldeko Mendozako Asanbladako militante ezaguna. Hau da uraren konkistatzaile berrien kontrako borroka baten historia.

 URKO APAOLAZA AVILA

70 urtetik gora ditu Nora Moyanok eta auzitara eraman du Argentinako Mendoza eskualdeko justiziak, hainbat senatari “bahitzeagatik”. Irakurleak pentsa lezake *fake* bat dela baieztapen absurdu hori, ez dugula iturri egokira jo, baina bai, inputaturik dago. Ez ordea diputatuak “bahitzeagatik”, baizik eta Mendozako herritarrek duela hiru urte uraren defentsan lurralde legebiltzarra sinbolikoki inguratzeke egindako ekintzaren arduradun izateagatik.

Ingurumen aktibista ezaguna Argentinan, gaur egun irakasle jubilatua, Nora Moyanok urteak daramatza Mendozako Ur Garbiaren Aldeko Asanbladan, Hego Amerikako toki hartan hain eskasa den ura babesteko lanean. 2019ko abenduan ur baliabideak babesten zituen legea aldatu eta *Zianuro Legea* deiturikoa onartu zuen Mendozako Legebiltzarrak –ofizialisten eta peronisten gehiengoarekin–, baimena ematen ziena multinazionaleri zianuroa, azido sulfurikoa,

merkurioa eta beste sustantzia toxiko batzuk modu masiboan erabiltzeko meneralak erauzteko.

Hiriburuan eta probintzia osoan piztutako herritarren altxamendu handi batek hankaz gora jarri zuen agintarien asmoa. *El agua de Mendoza no se toca* (Mendozako ura ez da ukitzen) lelopean milaka lagun irten ziren kalera eta egun askotako mobilizazioen –eta poliziaren errepresioaren– ondoren, legea bertan behera utzi behar izan zuten. Nora Moyanori leporatzen diote protesta horietan, abenduaren 17an Mendozako Legebiltzarra inguratu zuten manifestariak akuilatzea eta egoitza barruan zeuden senatariak “bahitzea”. Fiskala ez den beste inork ez du sinesen halakorik, noski: “Eromen bat da, EPOC [Biriketako Gaixotasun Burtxatzaile Kronikoa] eta enfisema ditut, ez nago legebiltzar oso bat bahitzeko moduan”, azaldu dio *El otro* Mendozako hedabide autogestionatuari. Baina, bai, hiru urte geroago inputaturik jarraitzen du, eta bere kontrako akusazioa

kentzeko eskaera atzera bota du fiskalak berriki. Orain *Norita*-ren –hala deitzen diote Argentinan– kausa uraren aldeko mugimenduaren aldarri bilakatu da: *¡Si tocan a Nora, tocan al pueblo!* (Nora ukitzen badute, herria ukitzen dute), oihukatzen dute.

HARRIA EGARRI

2019ko abenduko protesta horiek euren begiz ikusi zituzten inguru haietara bidaiari joandako hiru euskal mendizalek. Akonkagua mendi mitikoa igotzeko asmotan, oso urrun ez dagoen Mendoza hirian suertatu ziren egun nahasi horietan Ander Ibarguren eta Unai Segurajauregi legazpiarrak eta Julen Agiriano eskoriatzarra. *Akonkagua, harria egarri* dokumentalean jaso dituzte han bizitakoak. Ez da mendi igoera baten kronika soila, protesta haien atzean dagoen uraren problematika azaltzen du filmak, eta aldi berean, klima larrialdia noraino ari diren sumatzen Andeetan.

Lehorte ikaragarriak izaten ari dira azken urteetan mendikateko argentinarrak

EKINTZAILE EKOLOGISTA

Nora Moyanoren kontrako jazarpenak Mendozako ur garbiaren aldeko mugimenduaren ikur bilakatu du. Irudian, Argentinako PTS ezkerreko fronteko diputatu batek berarekin ateratako argazkia: "Ez dugu onartuko bera isilaraztea", dio horrekin batera Twitterren zabalduko mezuan.

aldean, hainbestearino, ezen Akonkagua ondoan dagoen Vallecitos eski zentroak, XX. mende erdialdean elurretako turismoaren epizentro nagusi izandakoak, hamarkada bat daramala itxita prezipitazio faltagatik. Akonkaguara igotzeko kanpalekuak ere kokapenez aldatzen ari dira urik ez dagoelako; glaziarrek atzeraka egin dute nabarmen eta aldaketa urte batetik bestera sumatzen da. Datu bat nahikoa da hori guztia ilustratzeko: hiru mendizaleek urte hartan ez zuten elurrik zapaldu ere egin 6.961 metro dituen eta Amerikar kontinente-garaiena den gailurrera igotzeko.

Baina, dokumentalean aitortzen den moduan, oraingoz dirua duen alpinista atzerritarri ura eramateko arazorik ez dago, ez bada astoz izango da helikopteroz. Arazoa beherago dute, basamortuaren erdian eraikitako Mendoza bezalako gune urbanoetan, Andeetako glaziarretatik datozen urak pilatu

2007an ur garbiaren aldeko mugimenduak mugarririk jarri zuen, 7.722 Legea onartu baitzuen Mendozako Legebiltzarrak, meatzaritzan gai kimiko toxikoen erabilera debekatzen duena

eta ubideen bidez antolatutako baitaude hango hiriak eta nekazaritza guneak. Horregatik ur preziatu hori zaintzeko

kontzientzia aspaldikoa da herritarren artean, are gehiago meatzaritzak mehatxaturiko lurraldean.

BASAMORTUAREN KONKISTA

XXI. mende hasieran, Txilen eta Perun kobreak meatzaritzak harturiko indarraren bultzadaz, hamaika herrialdeko ingeniariak esplorazioak egiten hasi ziren Argentinako Andeen bihotzean dagoen Mendoza probintzian, metal preziatu horren erreserbak zein diren jakiteko. Megameatzaritzako lehen proiektua Laguna del Diamante lakuan izan zen, 3.300 metroko garaieran dagoen Mendozako ur erreserba natural handiengan. 2003an hasi zituzten lehen zundaketak Xstrata eta Mount Isa suitzar eta australiar multinazionalak; baina San Carloseko herritarrek haren kontra altxa ziren eta horren ostean beste hirietan ere meatzaritza proiektuen kontrako mugimendua zabaldu

URAREN DEFENTSA Argentinako Andeetako herritarren aldarrikapen nagusietako bat bilakatu da; 2019an protesta handiak izan ziren Mendozan.

zen, Ur Garbiaren Aldeko Mendozako Asanbladan baturik.

2007an borroka horrek mugarri historikoa jarri zuen, ura babesteko 7.722 Legea onartu baitzuen Mendozako Legebiltzarrak: “Lege hori kontzientziario eta formazio prozesu komunitarioen, mobilizazioen, antolaketaren, eta eztabaida publikoen bidez lortu zen”, idatzi du Patricia Collado Cubut Unibertsitateko irakasleak, Hego Globaleko mugimendu sozialen ikerketak sustatzen dituen TriContinental institutuaren atarian *El nuevo mendozazo. Luchar con todas las fuerzas en defensa del agua* (Mendozakada berria. Indar guztiakin borroka egin uraren defentsan) artikuluan urte horiei guztiei errepasoa egitean.

Baina ordutik hona meatzaritza industriak etengabe mehatxatu ditu

“Inoiz amaitu ez den ‘basamortuaren konkista’ da, hainbeste zain irekietako beste bat gehiago”

Nora Moyano

Mendozako mendi andetarretako urak. Azken urteetan San Jorge proiektua da ezagunena, Las Heras departamentuko Uspallata herri txikiaren ondoan.

Hasieran CoroMoning enpresa kanadarak ustiatu nahi izan zuen hango kobrea eta urrea, gero errusiar kapitalekin osaturiko Aterra taldeak erosi zuen enpresa, eta asmoek hor jarraitzen dute. Ez da hori proiektu bakarra. *No a la mina* (Mehatzeari ez) webgunean begiratzea –albisteez gain, megameatzaritzari buruzko txostenak ere paratu dituzte bertan– nahikoa da ikusteko Argentina luze eta zabalean zer nolako talka dagoen herritarren eta estraktibisten artean; 2019ko protesta jendetsuak ere testuinguru horretan kokatu behar dira.

“Inoiz amaitu ez den ‘basamortuaren konkistaren’ pentsamoldea da, hainbeste zain irekietako bat gehiago”. Halaxe erantzun die Nora Moyanok *Resumen Latinoamericano* hedabidean

**UDALERRI
EUSKALDUNEN
MANKOMUNITATEA**

94 udal
275.000 biztanleko lurgune euskalduna
elkarrekin bidea eginez
ARNASA GARA
euskaraz GARA

MENDOZAKO GOBERNUA

LAGUNA DEL DIAMANTE

3.300 metroko garaieran dagoen Mendozako ur erreserba natural handiena da. 2003an inguru horretan kobrea erazteko proiektu batek herritarren kontrako jarrera piztu zuen.

baliabide horien ustiaketa kolonialistaz María Torrellas dokumentalgileak egindako galderei –elkarrizketa Youtuben du eskuragarri irakurleak–. Torrellas ezaguna dugu Euskal Herrian, urte askoan bertan bizi eta euskaldundu baitzen –bere berri jakin nahi duenak, 2.612 zenbakian hitz egin zuen ARGIA-arentzat Aрги-Kontra sailean–. Moyanok kazetariari azaldu dio nola agintariak berriz ari diren saiatzeko eremu batzuk 7.722 Legearen babesik gabe uzten: “2019an *Zianuro Legea* historiaren zabortegira bota genuen, baina badirudi ez dutela ikasi eta erasora datoz berriz

ere”. Hori dela eta manifestazio handi bat egin dute joan den urriaren 12an.

Bien bitartean, ur eskasiarekin dagoen arazoa eredu zentralizatzaile batez konpontzeko Mendozako Gobernuak Israelgo Mekorot estatu-konpainiarekin hitzarmena sinatu berri du. Munduan askok famatu du Israel, uraren kudeaketan aurrerakuntza teknologikoak erabiliz egindako lanagatik –ura gatzgabetzeko zentral ugari eraiki ditu adibidez–. Baina Moyanok gogorarazi du Mendozan jadanik badaudela gutxienez bederatzi erakunde urarekin zerikusia duten kontuak ikertzen dituztenak eta

oso gai direnak kudeaketa hori egiteko.

Ez da lehen aldia Mekorotek Hego Amerikan eskua sartzen duela, Paraguain adibidez, aspaldi ari dira salatzeko multinazional israeldarrak baliabide hori “elitizatu” nahi duela, palestinarren kontrako apartheidean arma politiko moduan erabili izan duen bezala. Beraz, uraren kasuan ere –beste baliabide eta energia iturri askorekin egin bezala– munduan barrena dabilta multinazionalak, eta kudeaketa “eraginkorraren” edo “jasangarriaren” etiketapean dator konkista berria. ●

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani 23 · 20004 Donostia

T. 943 420 624

www.zinkunegioptika.com

